

УДК 373.5.017:004

Горчинський С. В.ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-9210-9243>

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри технологічної освіти та інформатики
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: tnasergey@gmail.com

Толочний О. М.

Учитель інформатики і фізики Семенівської гімназії №2
Семенівської міської ради Чернігівської області,
студент Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Семенівка, Україна) E-mail: tolax1979@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

У статті проведений аналіз поглядів науковців на поняття «інформаційно-комунікаційної компетентності» та методу її формування у старшокласників.

Мета роботи. *Висвітлення суті інформаційно-комунікаційної компетентності старшокласників та особливостей її формування в закладах середньої освіти.*

Методологія. *Проведено теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел за темою дослідження.*

Наукова новизна. *Розкриття змісту, сутності, структури та особливості формування інформаційно-комунікаційної компетентності старшокласників на основі аналізу літературних джерел, педагогічного досвіду учителів-практиків, систематизація та узагальнення власних спостережень.*

Висновки. *Інформаційно-комунікаційна компетентність характеризується наявністю вміння працювати з інформацією (збір, пошук, передача, аналіз, збереження та захист); моделювати й проектувати власну навчальну, творчу та дослідницьку діяльність, проектувати роботу колективу; орієнтуватися в організаційному середовищі на базі сучасних ІКТ; використовувати у своїй діяльності сучасні засоби ІКТ, що забезпечує збільшення продуктивності праці.*

У зв'язку з європейським вектором розвитку освіти України до концепції нової української школи внесена цифрова компетентність, яку українські дослідники М. Леценко, І. Капустян вважають технологічною складовою ІК-компетентності. Вона ідентифікується у п'яти напрямках (інформаційна грамотність, комунікація і співпраця, створення цифрового контенту, безпека та вирішення проблеми), які так чи інакше пов'язані з інформаційно-комунікаційною компетентністю.

Сьогодення вимагає від освіти вирішити найбільш актуальне завдання – формування інформаційно-комунікаційної компетентності учня, оскільки вона інтегрує знання, вміння та навички та засвоєні способи поведінки та діяльності, застосування яких у нових умовах можна назвати творчістю.

Ключові слова: *інформаційно-комунікаційна компетентність, старшокласники, формування компетентності.*

Постановка проблеми. *Актуальність роботи.* Вхідження нашої країни до європейської спільноти, передбачає докорінні зміни не лише в питаннях державної політики загалом, а й у питаннях освіти зокрема. В свою чергу головним завданням системи освіти є її розвиток на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Сучасні технології роботи з інформацією надають учням доступ до нетрадиційних джерел знань. Використання цих технологій підвищує ефективність самостійної роботи та дає цілком нові можливості для пошуку та використання фахових знань, креативності, а вчителю дає можливість реалізувати принципово нові форми та методи навчання.

Модернізація структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу, удосконалення інформаційного забезпечення освіти, а також інформатизація освіти є ключовими серед напрямів Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки.

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності у випускника закладу середньої освіти це складне завдання, системного вирішення якого у сфері середньої освіти на сьогодні бракує. Це потребує організації спеціальних науково-педагогічних досліджень, організаційно-методичної перебудови освітнього процесу в школі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Над розв'язанням проблеми розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності учнів працюють вітчизняні науковці: В. Биков, В. Красевський, Л. Забродська, В. Назаренко, С. Шишов, Л. Ільяшенко та ін. Значний внесок у дослідження ролі інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування й розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, становлення інформаційного простору та інформаційно-освітнього середовища зробили В. Акуленко, М. Згуровський, Н. Морзе, В. Сидоренко та інші. Питання оцінювання компетентностей, зокрема інформаційно-комунікаційної, науково обгрунтовано у працях вітчизняних та зарубіжних авторів: В. Бикова, Н. Морзе, Т. Лукіної, О. Ляшенка, Ю. Жука, М. Жалдака, О. Спіріна, І. Зимньої, О. Овчарук, С. Литвинової та ін.

Мета. Висвітлення поняття інформаційно-комунікаційної компетентності та особливостей її формування у старшокласників закладів середньої освіти.

Методологія. Проведено теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел за темою дослідження.

Наукова новизна. Розкриття змісту, сутності, структури та особливості формування інформаційно-комунікаційної компетентності старшокласників на основі аналізу літературних джерел, педагогічного досвіду учителів-практиків, систематизація та узагальнення власних спостережень.

Результати дослідження. Статистика свідчить, що багато випускників закладів середньої освіти виявляються безпорадними у подальшому житті. Прослідковується тенденція до нерационального витрачання власних коштів, до частой зміни роботи, неспроможності налагодити свій побут, присутні труднощі у взаємодії з членами колективу. Поняття «компетентність» розкриває нове тлумачення місії школи, результатів освітньої діяльності, а саме: розвиток не тільки обізнаної особистості, але й виховання компетентної людини, яка може діяти адекватно життєвим ситуаціям та брати на себе відповідальність за власні вчинки.

На думку В. Калініна, компетентність є широке поняття, яке характеризує і визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбувається через здобуття необхідних компетенцій, що складають мету професійної підготовки фахівця [5]. З ним не погоджується М. Головань. На його думку поняття «компетенції» пов'язане зі змістом сфери діяльності, а «компетентність» завжди стосується особи, характеризує її здатність якісно виконувати певну роботу. Ці поняття «знаходяться у різних площинах» [2].

О. Кучай зазначає, що компетентність – володіння людиною відповідною компетенцією, що охоплює його особисте ставлення до неї та предмета діяльності. Дослідник наголошує, що хоча поняття компетентність і компетенція розмежовані у визначенні, однак сукупно вони відображають цілісність і збірну, інтеграційну суть як результату освіти, так і результату діяльності людини [6].

В законі України «Про освіту» поняття компетентності визначається так: «компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [4].

У серпні 2016 року Міністерством освіти і науки України було оприлюднено першу редакцію «Концептуальних засад реформування середньої освіти». Цей документ, після тривалих громадських обговорень та змін, був ухвалений рішенням колегії МОН від 27.10.2016 року. В ньому доступно мовою роз'яснено основні тенденції розвитку освіти до 2029 року. Серед іншого визначено 10 компетентностей, життєво необхідних майбутньому випускнику закладу середньої освіти. Серед цих компетентностей червоною ниткою проходить інформаційно-цифрова компетентність. В «Концептуальних засад реформування середньої освіти» ця компетентність роз'яснюється так: «Інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпеці. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо)» [7, 11].

Молодь – найбільш динамічний та чутливий до технічних інновацій прошарок населення. Сучасна молодь знаходить у глобальній мережі можливості для вільного спілкування й обміну думками. Інтернет набуває ролі специфічного середовища соціалізації та самореалізації старшокласника, де поступово руйнуються комунікаційні бар'єри, формуються нові соціальні норми, а це, в свою чергу, потребує формування відповідних ціннісних орієнтирів в учнів, а також прищеплення їм знань щодо особливостей

та норм мережного спілкування. Це і є ціннісна складова загальноосвітньої підготовки старшокласників з інформатики.

На думку С. Ракова ІК-компетентність має такі складові:

- дослідницьку – володіння засобами інформаційно-комунікативних технологій та методами застосування їх у наукових дослідженнях в різних галузях знань, використання персонального комп'ютера як універсального технічного засобу автоматизації дослідження;

- методологічну – розуміння комп'ютера як платформи інтелектуального технологічного середовища, уявлення про можливості та обмеження застосування засобів ІКТ для вирішення актуальних задач для окремого учня і суспільства в цілому;

- алгоритмічну – представлення комп'ютера як універсального виконавця та універсального засобу складання алгоритмів, опанування основними поняттями теорії алгоритмів та сучасними засобами побудови алгоритмів;

- модельну – усвідомлення комп'ютера як універсального засобу для створення інформаційних моделей; освоєння професійних пакетів комп'ютерного моделювання для різноманітних освітніх сфер та навчальних предметів;

- технологічну – розуміння комп'ютера як універсального автоматизованого робочого місця (АРМ) для сучасної професії; використання сучасних засобів ІКТ для вирішення практичних задач [8].

О. Барановська пропонує визначити наступні види інформаційних компетентностей, притаманних учням старшої школи:

- елементарні – необхідна навчальна інформація засвоюється на початковому рівні (з обов'язковим подальшим вдосконаленням на наступному етапі);

- базові – володіння достатнім обсягом інформації, необхідним для засвоєння основного навчального матеріалу до якого додаються вміння критично опрацьовувати масиви інформації, порівнювати фрагменти однієї тематики з різних джерел, визначити їх достовірність, виокремлювати інформацію, необхідну для роботи та узагальнювати її;

- творчі – продукування власного інтелектуального продукту на основі опрацьованої інформації [1].

ІК-компетентність – це здатність учня орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати ІКТ відповідно до освітніх потреб та вимог сучасного високотехнологічного суспільства. Інформаційна компетентність – це вміння за допомогою комп'ютерного і мультимедійного обладнання (телевізор, телефон, комп'ютер, принтер, модем, копір тощо) й інформаційних технологій (аудіо-, відеозапис, електронна пошта, ЗМІ, Інтернет) здійснювати пошук, аналіз та відбір необхідної інформації, опрацьовувати, зберігати та передавати її [3].

Опанувавши дану компетентність, старшокласники отримують навички обробки інформації, що міститься в навчальних предметах та освітніх галузях, а також у навколишньому світі. А комунікативна компетентність – передбачає знання мов (державної, іноземної, програмування), методів і способів взаємодії з людьми, участь у визначних подіях, навички роботи у групі, виконання різних соціальних ролей у колективі. Відповідно до визначених понять, окреслимо шляхи формування компетентностей особистості:

- створення умов для розвитку та самореалізації старшокласника в навчально-виховному процесі;

- задоволення учнівських запитів та потреб на основі властивих йому інформаційно-комунікативних компетентностей;

- створення умов для засвоєння актуальних і ефективних знань, умінь;

- розвиток потреби оволодівати новими технологіями.

Для формування інформаційної та комунікаційної компетентностей учень старших класів повинен:

- сформувати міцні базові знання;

- навчитися шукати необхідну інформацію з теми;

- розвинути вміння відбирати інформацію, перетворювати її, аналізувати, робити самостійні висновки;

- навчитися формувати власну точку зору та продукувати власні креативні ідеї;

- сформувати вміння застосовувати на практиці здобуті знання.

В Україні відбуваються процеси розроблення та впровадження нових стандартів, навчальних програм, навчально-методичного забезпечення в галузі ІКТ. Інтеграція ІКТ в навчальний процес тісно пов'язана з педагогічними практиками, формами та методами навчання. Використання ІКТ в навчальному процесі передбачає підвищення якості освіти, тобто вирішення однієї з нагальних проблем для сучасного суспільства.

Сьогодні одним із найбільш актуальних завдань системи освіти є формування інформаційно-комунікаційної компетентності учня, оскільки компетентність інтегрує знання, вміння і засвоєні способи діяльності відповідно до конкретних умов в новій ситуації, що вимагає творчого підходу. Відповідним середовищем стає інформаційне суспільство, побудова якого відбувається в Україні. При цьому формування інформаційно-комунікаційної компетентності як обов'язкової складової професійної

компетентності майбутнього кваліфікованого спеціаліста стає актуальною проблемою, вирішення якої має велике значення для кожної конкретної людини і для суспільства в цілому [10].

Процес формування інформаційно-комунікаційної компетентності охоплює всі ланки та види освіти, від дошкільної до післядипломної та дистанційної з виходом на неперервну освіту, на здатність особистості навчатися протягом усього життя.

Щоб краще зрозуміти сутність процесу формування цього виду компетентності, необхідно розмежувати поняття «грамотність» і «компетентність», і на цій підставі виділити похідні від них категорії: «інформаційно-комунікаційна грамотність» та «інформаційно-комунікаційна компетентність». Основна відмінність грамотності від компетентності полягає в тому, що грамотна людина володіє знаннями, а компетентна людина може (готова) використовувати ці знання у вирішенні практичних завдань. До числа ключових понять, які є важливими для визначення сутності та змісту інформаційно-комунікаційної компетентності учня, відносяться поняття «інформація» і «комунікація».

Щодо комунікації, то її визначають як обмін інформацією між індивідами за допомогою загальної системи символів; процес кодування й передачі інформації від джерела та прийому повідомлення одержувачем. Враховуючи, що отримання міцних знань неможливе без постійного їх оновлення, вважаємо, що паралельно з формуванням інформаційної грамотності у підготовці сучасного громадянина має бути акцентована увага й на формуванні його комунікаційної грамотності. Слід зазначити, що це поняття майже не виокремлюється в роботах дослідників, де здебільшого розглядаються комунікаційна культура, комунікаційні технології. Однак слід визнати, що людина, яка володіє комунікаційною культурою, використовує комунікаційні технології, не зможе уникнути проходження першого етапу в їхньому освоєнні: формування комунікаційної грамотності [11].

Саме інформаційно-комунікаційна компетентність характеризує глибоку обізнаність у предметній галузі знань, особистий досвід суб'єкта, націленого на перспективність у роботі, на становлення сучасного наукового світогляду; відкритого до динамічного збагачення та самовдосконалення за рахунок отримання, оцінювання і використання інформації; здатного створювати нову інформацію, досягати значущих результатів і високої якості у професійній діяльності.

Інформатика як навчальний предмет на сьогоднішній день є одним із засобів формування не тільки навчального, а й розвиваючого та розумового потенціалу особистості. У процесі профільного вивчення предмета основні завдання курсу значно розширюються та доповнюються, оскільки з'являється необхідність виявлення та розвитку в учнів логічних здібностей, підготовки їх до участі в інтелектуальних змаганнях та наукових дискусіях, формування в них стійкого інтересу до інформатики і пов'язаної з нею професійної діяльності, підготовки до вступу і навчання у вищих навчальних закладах.

Висновки. На нашу думку, інформаційно-комунікаційна компетентність – це явище вищого порядку, яке співвідноситься з інформаційно-комунікаційною грамотністю, як стійкі професійні навички співвідносяться з елементарною грамотністю. Тому під інформаційно-комунікаційною компетентністю учня старшої школи слід розуміти інтегративне особистісне утворення, що характеризується: сукупністю системних наукових знань, умінь і навичок, які формуються у спеціально організованому процесі навчання інформатики та ІКТ; здатністю орієнтуватися в освітньому середовищі на базі сучасних засобів ІКТ і готовністю творчо їх використовувати у своїй навчальній, а згодом і у професійній діяльності; усвідомленим прагненням до безперервного самовдосконалення у сфері ІКТ.

References

1. Барановська О. Інформаційні компетентності учнів як дидактична категорія. *Біологія і хімія в школі*. 2004. №6. С. 32–34.
Baranovska, O. (2004). Informatsiini kompetentnosti uchniv yak dydaktychna katehoriia [Informational competence of pupils as didactic category]. *Biolohiia i khimiia v shkoli – Biology and chemistry at school*. 6, 32–34.
2. Головань М. С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2011. №8. С. 224–233.
Holovan, M. S. (2011) Kompetentsiia ta kompetentnist: porivnialnyi analiz poniat [Competence and competence: comparative analysis of concepts]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 8, 224–233.
3. Гуревич Р. С., Шестопалюк О. В. Застосування мультимедійних засобів навчання та глобальних інформаційних мереж у наукових дослідженнях: Навч. метод посібник. Вінниця, 2004. 124 с.
Hurevych, R. S., & Shestopaliuk, O. V. (2004). Zastosuvannia multymediinykh zasobiv navchannia ta hlobalnykh informatsiinykh merezh u naukovykh doslidzhenniakh: Navch. metod posibnyk [Application of Multimedia Learning Tools and Global Information Networks in Research: Teaching. method guide]. Vinnytsia, Ukraine: Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

4. Закон України «Про освіту» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380) Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2657-VIII від 18.12.2018 № 2661-VIII від 20.12.2018. [Електронний ресурс] *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/> (дата звернення 16.02.2019).
Zakon Ukrainy «Pro osvitu» Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2017, № 38-39, st.380) Iz zminamy, vnesenymu zghidno iz Zakonamy № 2657-VIII vid 18.12.2018 № 2661-VIII vid 20.12.2018. [Law of Ukraine «On Education» Information from the Verkhovna Rada (VVR), 2017, No. 38-39, p.380). Amendments introduced in accordance with Laws No. 2657-VIII of 12/18/2018, No. 2661-VIII of 12/18/2018]. (2018, Desember 20) *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/>.
5. Калінін В. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.04. Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2005. 20 с.
Kalinin, V. O. (2005). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia inozemnoi movy zasobamy dialohu kultur [Formation of professional competence of the future teacher of a foreign language by means of dialogue of cultures]. Extended abstract of candidate's thesis. Zhytomyr, Ukraine: I. Franko Zhytomyr State University.
6. Кучай О.В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. *Рідна школа*. 2009. №11. С. 44–48.
Kuchai, O. V. (2009). Kompetentsiia i kompetentnist – vidobrazhennia tsilisnosti ta intehratsiinoi suti rezultatu osvity [Competence and competence – reflection of the integrity and integrative nature of the result of education]. *Ridna shkola – Native school*, 11, 44-48.
7. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 16.02.2019).
Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian School. Conceptual Principles of Reforming High School]. (2016, October 27). *Uriadovyi portal – Government portal*. Retrived from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
8. Раков С. А. Сучасний учитель інформатики: кваліфікація і вимоги. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2005. №3. С. 35–38.
Rakov, S. A. (2005). Suchasnyi uchitel informatyky: kvalifikatsiia i vymohy [Modern Teacher of Informatics: Qualifications and Requirements]. *Kompiuter u shkoli ta simi – Computer at school and family*, 3, 35–38.
9. Роберт І. Направлення научних досліджень в області реформування образования в связи с использованием информационных и коммуникационных технологий. *Информатизация непрерывного образования: материалы VII Международной выставки-ярмарки. Москва, 1997*. С. 21–27.
Robert, I. (1997). Napravlennya nauchnykh issledovaniy v oblasti reformirovaniya obrazovaniya v svyazi s ispolzovaniem informatsionnykh i kommunikatsionnykh tekhnologiy [Direction of scientific research in the field of education reform in connection with the use of information and communication technologies]. *Informatizatsiya neprerivnogo obrazovaniya: materialy VII Mezhdunarodnoy vystavki-yarmarki* *Informatization of Continuous Education: Materials of the VII International Exhibition-Fair*. 21–27.
10. Скэттон Линда Х. Подход к ИКТ-грамотности: доклад Международной комиссии [Електронний ресурс]. Информационно-коммуникационные технологии в образовании. URL: http://www.ict.edu.ru/vconf/index.php?a=vconf &c=getForm&r=thesisDesc&d=light&id_sec=145&id_thesis=5802 (дата звернення 22.03.2019).
Sketton Linda, H. Podkhod k IKT-gramotnosti: doklad Mezhdunarodnoy komissii [IKT Literacy Approach: Report of the International Commission]. (2016, March 22). *Informatsyonno-kommunikatsyonnye tekhnolohyy v obrazovanyu – Information and communication technologies in education*. Retrived from <http://www.ict.edu.ru/vconf>.
11. Сорочващин С. В. Сутність, зміст і структура інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника [Електронний ресурс]. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znppn_2016_69%282%29_32.pdf (дата звернення 23.03.2019).
Sorokvashyn, S. V. Sutnist, zmist i struktura informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti maibutnoho kvalifikovanoho robitnyka [The essence, content and structure of information and communication competence of the future skilled worker]. (2016, March 23). *Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – National Library of Ukraine Vernadsky*. Retrived from http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znppn_2016_69%282%29_32.pdf.

Horchynskiy S.

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-9210-9243>

Candidate of Pedagogical Sciences

Associate Professor, the Department of Technologies and Informatics
of T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: tnasergey@gmail.com

Tolochniy O.

Teacher of computer science and physics, Semenivka Gymnasium №2 of the
Semenivka municipal government of Chernihiv region,

Student of the

T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Semenivka, Ukraine) E-mail: tolax1979@gmail.com

FEATURES OF INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCY FORMATION OF SENIOR PUPILS

In the article the views of scientists on the concept of «information and communication competence» and the method of its formation among senior pupils are analyzed.

The target. Coverage of the essence of information and communication competence of senior pupils and features of its formation in secondary schools.

Methodology. Theoretical analysis and generalization of literary sources on the subject of researching are conducted.

Scientific novelty. Development of content, essence, structure and features of formation of information and communication competence of senior pupils on the basis of analysis of literary sources, pedagogical experience of teachers-practitioners, systematization and generalization of own observations.

Conclusions. Information and communication competence is characterized by the ability to work with information (gathering, searching, transmitting, analyzing, storing and protecting); to model and design own educational, creative and research activity, to design the work of the collective; to orient in the organizational environment on the basis of modern ICT; to use modern ICT tools in their activity, which ensures an increase in labor productivity.

In our opinion, information and communication competence is a phenomenon of higher order, which correlates with information and communication skill, as stable professional skills correlate with elementary skills. Therefore, under the information and communication competence of a pupil of a senior school one should understand the integrative personality education, which is characterized by: a set of systemic scientific knowledge, skills and abilities that are formed in a specially organized process of learning computer science and ICT; the ability to navigate the educational environment on the basis of modern ICT tools and the willingness to use them creatively in their training, and subsequently in their professional activities; conscious desire for continuous self-improvement in the field of ICT.

In connection with the European vector of development of education in Ukraine, the digital competency has been introduced to the concept of a new Ukrainian school, which Ukrainian researchers M. Leschenko, I. Kapustian consider as a technological component of the IC competence. It is identified in five areas (information skill, communication and collaboration, digital content creation, security and problem solving) that are somehow related to information and communication competence.

The present day demands from education to solve the most pressing problem namely the formation of the pupil's information and communication competence, since it integrates knowledge, skills and abilities and learns the ways of behavior and activities, the application of which in the new conditions can be called creativity.

Key words: information and communication competence, senior pupils, formation of competence.

Стаття надійшла до редакції 01.05.2019 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **Ю. В. Горошко**